

MÅTTSUNDARN

Medlemsblad från

MÅTTSUNDS INTRESSEFÖRENING

Nr 12

Årgång 7. 2002

Tidningen delas ut gratis till alla hushåll i Måttsund.

Priset för övriga 20:-

Musikalen Klas Klättermus

Innehållsförteckning - Styrelsens sammansättning	sid 2
Redaktören har ordet	sid 3
Landsbygdsriksdag 2002	sid 4
Hundraåring: Berta Sundqvist	sid 5
Hundraåringar i Måttsund genom åren	sid 6
Studiecirkel i sjömansskap	sid 8
Handelsbodar	sid 10
Musikteater: Klas Klättermus	sid 14
Skolprojekt	sid 16
Måttsunds historia: Hemman nr 10	sid 19
Ny i byn	sid 33
Folkmängdsuppgifter	sid 34
Kurser och recept	sid 35

			tel.
Thomas Sandberg	ordförande	Myrbacken 11	341 43
Tomas Lejon	v. ordf.	Sörsundet 69	341 70
Eva Lundström	sekreterare	Skogsbrynet 25	341 49
Karin Vilhelmsson	kassör	Kläppvägen 14	342 52
Carina Avergren	ledamot	Gultmalvägen 43	342 76
Maria Palmgren	ledamot	Gultmalvägen 7	341 72
Peter Frykenfeldt	ledamot	Kläppvägen 37	340 22
Solveig Engström	suppleant	Långbackavägen 12	341 15
Ulrika Malmström	suppleant	Långbackavägen 41	342 13

Ingrid Vikström Måttsunds byaväg 296 340 72
mailadress: ingvik@mattsund.net

Eva Lundström mailadress: eva.lundstrom@minpost.nu

Maila eller skriv till Eva, om du har bidrag till hemsidan.

Redaktören har ordet

Vi har i år kunnat glädja oss åt en ovanligt tidig vår. Det kändes nästan, som om man fick ett par extra veckor till skänks. För det är ju under våren det är särskilt snärgigt och tiden inte riktigt vill räcka till, för allt som ska uträttas både inomhus och ute på tomten.

Denna tidiga vår behövde vi inte trampa i några snödrivor vid majbrasan och varningar hade också utfärdats på grund av brandrisken i samband med brasornas tändande.

Som vanligt var det många som hade samlats nere i Sätet för att hälsa våren välkommen. Även om det känns mysigt att stå och se på flammorna, saknar jag vårtal och sång. Nästa år hoppas jag att någon tar initiativ till ett allsångsblad, så vi får hälsa våren med sång. Det hör ju liksom till. Och nog skulle det vara trevligt, om någon person sa några ord och vi fick hurra för vårens ankomst.

Många har väl den uppfattningen att en tidig och varm vår följs av en kall och dålig sommar. Jag hoppas att detta inte stämmer i år. Hellre vill jag då tro på Bondepraktikan som säger att "Urban, Vilhelmina, Blenda, de skola sommaren lända". Som representanter för varsin av sommarmånaderna juni, juli och augusti borde de borge för en fin sommar och om sedan deras efterföljare utvisar höstens väderlek, så borde den bli fantastisk.

En lovvärd prestation stod Monica Lejon för, när hon samlade barn och föräldrar för att dra igång arbetet med att öva in och framföra musikalen Klas Klättermus. Nordnytt bevakade händelsen och vår by fick positiv uppmärksamhet.

Visst har ni alla lagt märke till, att barnvagnar har varit ett starkt inslag i trafiken genom byn under det senaste året? Tretton nya måttundare har kommit till världen under 2001. Något som bör vara en viktig anledning till att vi får behålla vår fina skola. Välkomna säger vi till 01:orna! Deras namn återfinns på sidan 34.

I.V.

Landsbygdsriksdag 15-17 mars 2002

Styrelsen för Måttunds Intresseförening var den 15-17 mars representerade vid årets Landsbygdsriksdag som hölls på Piteå Havsbad. Riksdagen bjöd på många seminarier och föreläsningar. Företrädare för samtliga politiska partier debatterade landsbygdens villkor och dess framtid.

Representanter för Posten berättade om sina framtidsplaner vad gäller landsbygden och gav lugnande besked, eftersom lantbrevbäringen för närvarande inte är hotad.

Kreativa byars företrädare presenterade sig och visade vad de gjort t.ex. hållit byafår, framställt surströmming, marmelad, ost mm. En grupp svarade för folkdansuppträdande.

Tyvärr hade man inte möjlighet att vara med på allt som förekom.

På aftonen bjöds det på underhållning med Ronny Eriksson som konferencier där Pitebandet "Storstryk" fick igång publiken. Skratta fick vi bland annat göra åt en dam som hade problem med sin man. Uppträdande av Lill-Babs bevisade hennes säkerhet på scen och Tommy Nilsson sjöng "Öppna din dörr" för oss.

Eva Lundström

Berta Sundqvist 100 år

Den 8 februari har Berta namnsdag. Men den Berta jag hade äran att besöka denna dag fyllde också 100 år. Jag hade ombetts att överrätta en blomsterbukett från Intresseföreningen och det gjorde jag förstås med glädje. I en samlingssal på äldreboendet i Bergnäset, där Berta Sundqvist numera bor, fann jag henne omgiven av släktingar, grannar och vänner, som kalasade på smörgåstårter, kaffe och gräddtårter.

För några år sedan, då Berta fortfarande bodde uppe i Sörsåtet, hade jag skrivit om henne i Måttsundarn. Där fanns också ett foto. När jag senare besökte henne, var hon lite sur på mig, för hon gillade inte att bli fotograferad. Jag sa då lite skämtsamt, att jag skulle göra om det, när hon fyllde hundra och hon muttrade lite till svar.

Jag märkte också denna gång, att hon fortfarande var ytterst ovillig att hamna på bild. Men till sist blev det i alla fall ett smygtaget foto.

I.V.

Ingar Sundberg gratulerar Berta på 100-årsdagen

Hundraåringar genom tiderna

Jag har försökt ta reda på hur många 100-åringar det har funnits i Måttsund genom åren.

Alla känner vi till, att medelåldern under tidigare sekler var mycket låg i jämförelse med vår tid. Dödligheten bland spädbarn var enorm och barnsjukdomar som kikhosta och scharlakansfeber ledde i de flesta fall till döden. Sida efter sida i församlingarnas dödböcker visar på epidemier särskilt bland barn. Smittkoppor, pestsjukdomar och tuberculos orsakade många dödsfall bland både barn, unga och äldre. Många kvinnor dog i samband med barnafödande. Men trots alla de sjukdomsrisker som människor utsattes för, har det funnits några måttsundsbor som blivit riktigt gamla under de år Nederluleå Församlings dödböcker funnits.

Lite varstans i vårt land började man under senare delen av 1600-talet uppteckna de barn som föddes och döptes, de församlingsbor som avled och de par som ingick äktenskap. I Nederluleå församling inköptes 1698 *"een ren pappersbook till de dödas och föddas uptäcknande"* till ett pris av 3 daler kopparmynt.

Den första i vår by, som enligt denna bok passerade 100-årsdagen, var en ogift piga om vilken dödboken från år 1741 berättar:

"Mycket Ålderstigna Pigan Sara Jönsdotter ifrån Måttsund, född 1635. Fadren Jöns Erichsson Modren hust Sara N-dr, aflöd genom döden d. 1 Augusti. Begrafdes på Kyrkogården d. 8 ejusdem (samma månad). Warit 15 år blind, men dock under sin blindhet spunnit finaste garn, thes höga ålder är 106 år".

När Sara dog, bodde hon på hemman nr 14 Hära, som då hade flyttats till sin nuvarande plats nedanför Långbackavägen. Det var i Hära Sigvard Sundqvist bodde och hans far var den siste bonden på gården. I början av 1700-talet flyttades Hära från sin plats strax intill familjen Mats Wikströms villa och allt sedan dess har platsen, där gården då låg, kallats Häragårn. Det är märkligt att människor fört ett gammalt namn vidare i nära 300 år, fastän de flesta är ovetande om, hur det uppkommit.

1759 hittas nästa hundraåring *"Enkan Hustru Maria Christophersdatter, afl. Corporal Roligs Mor från Måttsund, dödde af ålder d. 30 Martii och begrofs d. 7 aprill på Kyrkiogården. Lefvat 103 år"*.

År 1782 kan man läsa om "*Pehr Hansson Dragon, gift, död af ålderdoms Bräcklighet, 110 år gl. märkas skall det han förledit år gick hit til Kyrkan, warit af stark krops och sinnesstyrka till sitt yttersta. Hielpte många siuka som honom sökte mot ringa betalning. Varit i Kong Carl XII tjenst och i flera krigseldar*".

I skrifteboken har prästen antecknat att Pehr Hansson "*läser finska både i Bok och eljest*" vilket kan betyda att han kom från Finland som ju var svenskt vid denna tid.

Den angivna åldern är jag starkt tvivlande till. I skrifteboken från 1749 uppges att han då är 66 år och eftersom åldern på barnen i familjen stämmer i förhållande till dopbokens noteringar, tror jag mera på den uppgiften. Det innebär att "*Gämmeldrägåon*", som han kallades, var ungefär 100 år när han dog och det är väl gott nog.

Fem år senare, år 1787 den 25 november, hittas i dödboken "*Enkan Brita Christiersdotter, död af ålderdomssvagheth, 101 år gammal*".

Här kan man lätt konstatera att åldersangivelsen är felaktig. Brita är nämligen upptagen i dopboken från 1698. Den omtalar att "*Den 29 Martius christnades Christopher Jöns(sons) Barn i Långnääs Brita*". Och det var just denna Brita som 1725 blev hustru till soldaten och bonden Pål Nilsson Ripa på hemman nr 12 Paal i Måttsund. Brita är alltså nära 90 år gammal, men någon hundraåring blev hon inte. Det är inte sällan man upptäcker att prästerna vid den här tiden hade dåliga kunskaper i matematik.

Dagen före julaftonen 1819 avled Pehr Hanssons andra hustru "*Enkan Cajsa Olofsdotter Dragon, död af ålderdom 100 år gammal*". Även den uppgiften är nog lite överdriven och Cajsa själv hade väl inte helt klart för sig hur gammal hon var. Sina sista år bodde hon hos sonens familj och i husförhörsboken har prästen, troligen i samband med hennes död, antecknat att "*hon var efter egen berättelse 30 år gammal då hon i förra giftet med soldat Humla födde sin förstfödde son 1749 d. 30 Juli*". I skrifteboken från 1749 anges att hon är 23 år och maken Hans Humla 21. Det betyder att Cajsas födelseår skulle vara 1726 eller däromkring. Hon uppges vara född i Gyljen, Överkalix. Enligt födelseboken därifrån föddes en Carin Olofsdotter i Gyljen 1722 och att det är just Cajsa Dragon är mycket troligt, och i så fall blev hon 97 år, vilket ju också var en mycket hög ålder.

Därefter har jag inte hittat en enda 100-åring, men har blivit upplyst om att det funnits ännu en, som var född i Måttund. Det var Johan Aron Lundström, en morbror till Einar Lindvall. Han föddes i Arn 1868, gifte sig 1898 och flyttade till Fällträsk, men bodde under sina sista år på Sundsgården i Luleå, där han firades på sin 100-årsdag den 9 mars 1968. Lundström avled året därpå 101 år och 4 månader gammal.

Och efter 34 år är det så dags att fira BERTA - ännu en 100-åring. Därtill kan nämnas att under innevarande år fyller också Edit Oscarsson 100 år.

I.V.

Navigering och sjömanskap

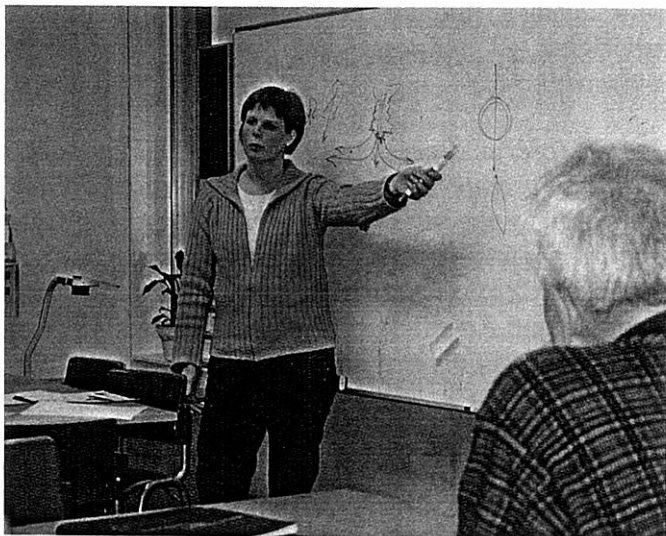
Nu är det meningen att båtlivet ska bli både roligare och tryggare i Luleå södra skärgård. Både för deltagarna i kursen för förarintyg och alla andra båtmänniskor, som inom kort ger sig ut på årets första båtfärd.

Under tio måndagskvällar har 14 deltagare träffats under angenäma former. Vi har med Hans Ögren som kunnig och erfaren kursledare gått igenom den kurslitteratur som vi fått köpa via ABF. De olika avsnitten har omfattat bl.a. sjöutmärkning, navigation, sjösäkerhet, sjötrafikföreskrifter, väderleksskunskap och miljö.

Hans Ögren har gett oss övningsuppgifter, vissa i form av övnings-skrivningar.

Dessutom har Karin Vilhelmsson, vår meteorolog i Måttund, under en kväll lärt oss en hel del om väder och vindar.

Mycket uppskattat!

Karin ritar och berättar.....

....för intresserade kursdeltagare.

Den 5:e maj var det slutprov i form av skrivning. De kanske något spända deltagarna klarade provet, lätt som en plätt, och fick beröm av "examinatorn" pensionerade sjökaptenen Svante Öhman.

Kursen har för övrigt bidragit till "fyrkantssamarbete". Två av deltagarna kom från grannkommunen Piteå, nämligen Sjulsmark. Mer av sådana gränsöverskridanden!

Vi har haft väldigt roligt och bl.a. ingick en intressant söndagsutflykt med bogserbåt i Luleå hamn. Och inte minst har vi lärt oss mycket "sjönyttigt". En intressant och givande kurs. En erfarenhet är också, tycker jag, att Medborgarhuset borde kunna användas för fler kurser gärna genom regionalt samarbete.

Lars Öqvist

Handelsbodar i Måttsund

Under det s.k. sjävhushållets tid, som för Måttsunds del sträcker sig från den dag den förste bosättaren kom hit och till viss del ända in på 1900-talet, var man inte direkt beroende av handelsbodar. Längre var det genom birkarlarnas försorg man kunde skaffa sådana nödvändiga varor som t.ex. salt. Det var byteshandel som då gällde och varorna betalades med skinn och fisk. Sin mat fick man genom fisket och jordbruket där i stort sett alla var verksamma.

Inom byn fanns personer som hade en viss fallenhet för ett hantverk och hade lärt sig det. Där fanns skräddaren, skomakaren, smeden, kopparslagaren, timmermannen, garvaren osv. Men det mesta klarade man själv. Männen tillverkade sina redskap och verktyg, byggde sina båtar, brände tjära osv, kvinnorna kärnade smör, ystade, spann, stickade och vävde.

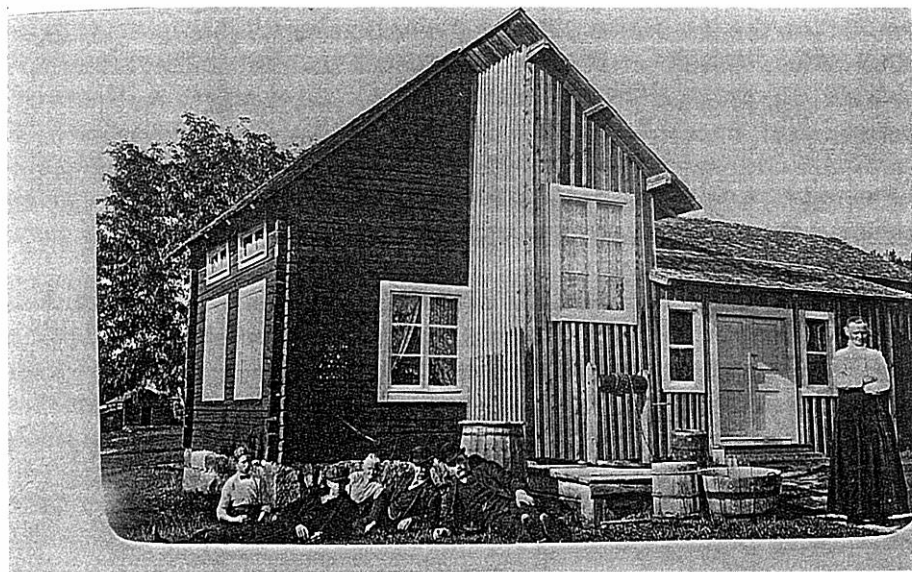
Så småningom kom man i kontakt med annat som först tedde sig åtråvärt och senare nödvändigt, socker, kaffe, snus, tobak mm. Handelsbodar för att tillhandahålla dessa varor öppnades först i städerna och under senare delen av 1800-talet också ute i byarna. Handelsmannens var ofta en bonde, som hade affären som bisyssla. Ibland var det en ensamstående kvinna som på detta sätt fick sin försörjning.

Omkring 1870 ska det ha funnits en affär i Åoläisch (Ulf Nilsson). En kort tid omkring 1880 bedrev två systrar Öhlund från Bälinge handel i Håmbels bagarstuga (Sigvard Andersson).

Den som därnäst prövade handlarens yrke bör ha varit Anders Johan Vikström som var född i nr 15 Föschmäscher. Där öppnade han en liten handelsbod, men flyttade verksamheten till nr 3 Äirik (Mats Sundqvist). Detta hemman hade han då blivit ägare till. Affären fanns i ett hus på denna gård, möjligen bagarstugan. Vikström hade försökt hjälpa en person som råkat i ekonomiska svårigheter och i samband med dennes konkurs förevisat en "falsk förbindelse". Det hela uppdagades emellertid och Vikström dömdes av Nederluleå Häradsrätt till 1 år och 4 månaders straffarbete. Detta hände 1885 och fyra år senare flyttade Vikström med familjen till Luleå. Där startade han ny affärsverksamhet, en föregångare till Norrbottens Lantmän. Här lyckades affärerna bättre och Vikströms rykte förbättrades. En son startade långt senare Wikströms Bilaffär, som många säkert ännu har i minne.

En affär fanns under några år i Möyr. Den drevs av ägaren till gården Gustav Larsson. De tre döttrarna Emma, Margret och Mina var butiksbiträden. I Ersnäs fanns Gustaf Larssons bror handlanden Johan Larsson allmänt kallad "Patron Larsson". Varor fraktades sommartid med båt från Luleå till magasin som byggts på Äggskär, för att där lastas om i pråmar för vidare transport till brödernas handelsbodar i Måttsund och Antnäs-Skäret. Men för Gustaf Larsson gick affärerna inte som förväntat och han kom på obestånd. Han fick enligt skuldsedlar daterade i maj 1891 ekonomisk hjälp av sina bröder Johan och Lars Erik, som båda bodde i Ersnäs och var hemmansägare där. Strax efter, den 4 juni 1891, avled Gustaf Larsson hastigt av slaganfall endast 50 år gammal. Kanske var de ekonomiska bekymren orsak till hans tidiga död. Det är möjligt att hustrun och döttrarna fortsatte att driva affären, men Gustaf Larssons änka blev snart tvungen att sälja gården för att betala skulderna. År 1900 flyttade hon till Luleå och fick arbete som piga.

Johanna Palmgren var född 1861 i Gusta-Nits (Tor Lindgren). Hon hade omkring 1900 - 1914 affär nedanför föräldrarnas gård. Dessförinnan hade hon drivit järnvägskafé i Sunderbyn.

Johanna Palmgren utanför sin handelsbod

Under åren 1914 - 1924 låg Måttsunds handelsbod närmaste granne med Johannas affär. Det var Gustav Sundbom som drev den.

Därefter var Vidar Larsson Måttsunds affärsinnehavare under en femårsperiod. Handelsboden låg i hans fastighet, som nu ägs av dotterdottern Annelie Ahlbäck med familj. Varusortimentet var inte så omfattande. Det mesta man behövde för att livnära sig fanns inom byn. De som inte själva hade kor, kunde köpa mjölk hos någon bonde. Smör och ost framställdes i hemmen. Fisk utgjorde en viktig del av kosten och kunde fångas i den närbelägna viken. Jakt på hare och skogsfågel gav kött och de flesta familjer hade egna potatisland.

1924 öppnade Viktor Nilsson affär i Pärnösch. Den bedrevs jämsides med familjens jordbruk i hela 44 år fram till den 15 januari 1969.

För att få en föreställning om hur en handelsbod kunde se ut under de tidigare decennierna av 1900-talet, kan man besöka handelsboden på Hägnan. Dock saknas där mycket av det sortiment som fanns i forna tiders handelsbodar. Mjöl, gryn, ärtor, bruna bönor, kaffe, socker, salt m.m. fanns i stora säckar eller hade hållts över i utdragbara lådor under affärssdisken. I trätunnor förvarades salt sill. När husmor skulle baka köpte hon för fem öre jäst och kanske ett halvt hekto snus till maken. Båda dessa varor såldes i lösvikt och vägdes. Jästen paketerades och snuset östes upp i en liten papperspåse. Under taket eller på väggarna hängde stövlar, kängor, yxor, spadar, skyfflar, hästgrimmor. Spik och hästskosöm hade sina lådor. I andra lådor förvarades sytråd, broderigarn, band, knappar och nålar. Packar med lakanslärft, och tyger låg på hyllor liksom stickgarn, arbetskläder och underkläder.

En lång disk skilde kunderna från de flesta av varorna och bakom disken stod affärsbiträdena och expederade kunderna i tur och ordning. En låda med låga kanter och glaslock var placerad på disken. Under locket frestade chokladkakor, kolor, tablettaskar och lakritsrullar. Karameller fanns i glasburkar och för en tioöring kunde det bli en strut.

Kassaapparat är en ganska ny företeelse. Före 1950-talet var det papper och blyertspenna som gällde när expediterna räknade ut priset på det kunderna inhandlat.

Varutransporterna från grosshandelslager i Luleå skedde första tiden med häst, ofta i samband med att mjölk levererades och såldes till fasta kunder

bland stadsborna. På 1920-talet startades busstrafik mellan Måttsund och Luleå. Den första tiden gick trafiken efter Kustlandsvägen via Gäddvik till Bergnäset och med färjan över älven till stan. Vägen mellan Måttsund och Kallviken blev färdig först 1934, men vintertid plogades en väg på isen, om förhållandena så tillät, och då kunde man använda den också för buss-
trafiken. Under denna tid utnyttjades bussen för varutransporter till byns
affärer. På 1950-talet började ICA och Nybergs kolonialvarulager och
senare också Slakteriföreningen, Producentföreningen m.fl. leverera varor
med egna bilar.

I januari 1929 bildades en kooperativ förening i Måttsund. En styrelse
bestående av Ragnar Sundqvist, Leonard Sundbom, Robert Larsson,
Ragnar Johansson, Alfred Jansson, Robert Öström och P.A. Jansson valdes.
Styrelsen beslutade att uppföra en ny butikslokal med lägenhet för
affärsföreståndare. Ett anbud för byggande av detsamma på 5.650 kronor
inlämnades av Erik Johansson, Granön. Man antog detta och för 50
kronor inköptes tomten av P.A. Jansson. Den 17 december samma år var
det dags att öppna den nya affären. Då hade Torsten Vikström anställts
som föreståndare. Hans månadslön var från början 90 kronor. Tio år
senare hade den stigit till 155 kronor.

1967 beslutade Konsum att lägga ner butiken i Måttsund. Då köptes
fastigheten av Henning och Aina Nilsson och de fortsatte försörja
måttsundsborna med dagligvaror. Liksom på Konsums tid skedde
affärerna till en början över disk, men nu hade snabbköpen blivit alltmer
vanliga och snart insåg innehavarna att det fanns fördelar i att kunderna
själva kunde plocka ner varorna i en korg.

1983 övertogs affären av Bertil Öström som drev den i två år. Den sista
affärsidkaren i Måttsund var Anna-Karin Olsson som drev affären i tio år
till 1995. 1997 invigdes Sörbyhallen i Antnäs. Den är nu den enda
matvaruaffären i sörbyarna och ersätter de 10 som tidigare fanns i Antnäs,
Måttsund, Ersnäs, Alvik och Ale.

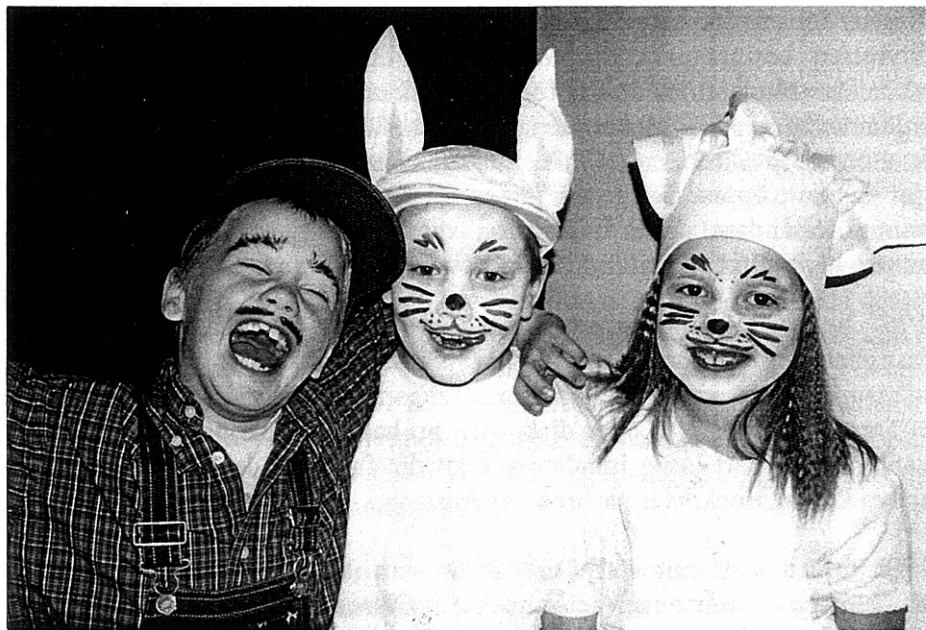
I.V.

Vissa uppgifter är hämtade ur boken Bygd i förvandling Måttsund från 1977.

Barnmusikteater - Klas Klättermus

Idén att sätta upp en barnmusikal har grott sedan jag fick se en liknande uppsättning i Växjö, när vi bodde där. Då hade några föräldrar gått ihop tillsammans med ett studieförbund för att sätta upp Klas Klättermus. Jag blev väldigt imponerad.

Klas Klättermus och de andra djuren i Hackebackeskogen handlar om hur Mickel Räv och andra rovdjur gör skogen osäker för de mindre djuren. Djuren går då samman för att göra något åt saken. Inte nog med att de lyckas göra skogen trevligare, dessutom visar sig Mickel Räv vara en fin kompis som ställer upp när det verkligen behövs. Jag tycker det är en bra historia som även kan appliceras på andra situationer.

Tre glada skådisar

Intresseföreningen, ABF och Lizette Holmqvist nappade på idén vilket var en förutsättning för att projektet skulle kunna genomföras. Lizette arbetar som musiklärare och har många strängar på sin lyra. Bl a är hon dirigent i kören LUST. Anita Rönnbäck lovade att hjälpa till om hon slapp sy! Hon behövde inte sy, däremot så bidrog hon i stor utsträckning till att övningarna kunde genomföras eftersom hon har mycket fin hand med barn. Anita är yrkesverksam som lärare i den åldersgrupp vi nu har arbetat med. Manus skrev vi själva utifrån boken om Klas Klättermus.

Vid de sista övningstillfällena fick vi hjälp att finslipa detaljerna av Tor Ove Carlsén från Lule Stassteater. Tor Ove ordnade även ljussättning så att föreställningen fick ett professionellt uttryck.

Dagbarnvårdarnas musikgrupp under ledning av PG Råberg stod för noter och musik. IK Örnen har ställt upp med lokal i medborgarhuset.

Några mammor ställde också upp som maskörer

Föräldrareaktionen har genomgående varit positiv där allas engagemang har ökat samhörigheten i byn inte minst bland föräldrar som sytt och byggt, målat och grejat. Det har varit en fin uppslutning och vi vill tacka alla, framförallt barnen - 21 barn mellan 6 och 10 år - som har gjort ett jättefint arbete som jag tror att de kommer att minnas i framtiden. De har tålmodigt övat repliker, sånger och rörelser nästan varje torsdag med start den 18 oktober 2001. Vi är jätteglada och stolta över att ha fått lära känna dem alla.

Det vore trevligt om någon i byn nu tog över stafettpippen så att barnkulturen och musiken fortsätter att utvecklas i Måttsund.

Oskar 3 år (som varit med rätt ofta och övat) frågade i morse vart vi skulle.

-Ja, men vi skall ju åka till dagis som vanligt, sa jag.

-Nej, jag vill åka "på" Klas.

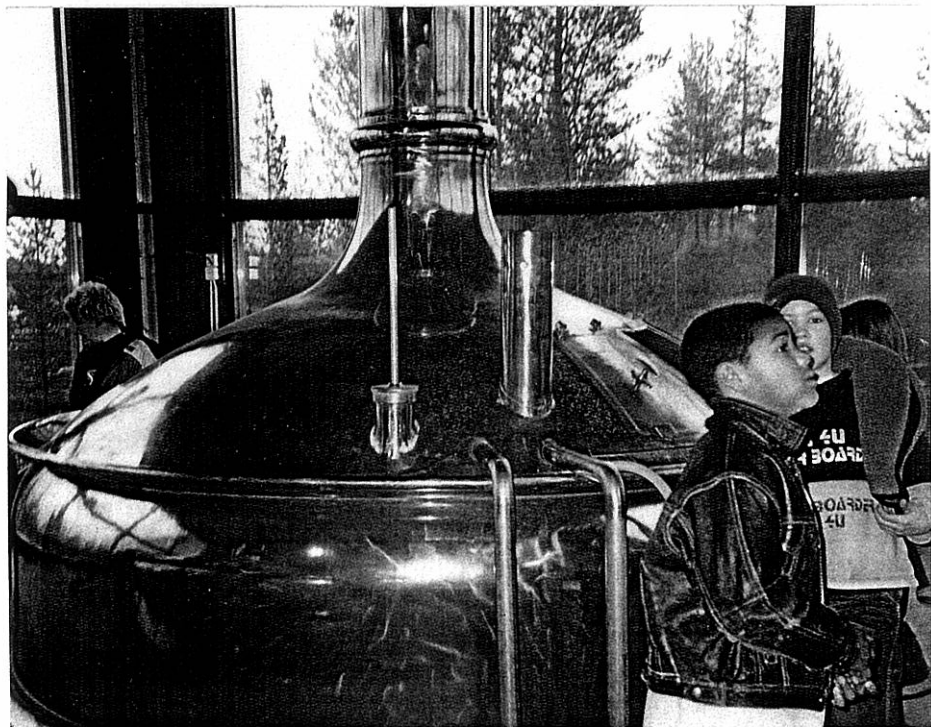
-Vilken Klas? sa jag.

-Ja, men Klas Klättermus.

Monica Lejon

Måttssundsskolans projekt med "nya" Nyckel-Bryggerier

Skolans elever och personal har deltagit från början och sett hur det går till att starta ett företag. Vi har gjort studiebesök på bryggeriet och deras personal har deltagit i skolans temadagar. Under första terminen jobbade vi med bryggeriets historia. Vi tittade på filmer från demonteringen av ett bryggeri i Tyskland och ett i Sverige samt monteringen av bryggeriet i Luleå. Vi tittade på gamla foton och föremål som finns kvar sedan tidigare bryggeriepok.

Studiebesök på Nyckel-Bryggerier

Andra terminens arbete handlade mest om marknadsföring och reklam. Eleverna har jobbat i åldersblandade grupper 6-12 år. De har studerat olika logotyps och ritat egna, sett på bryggeriets gamla etiketter och ritat egna förslag till olika läsksmaker.

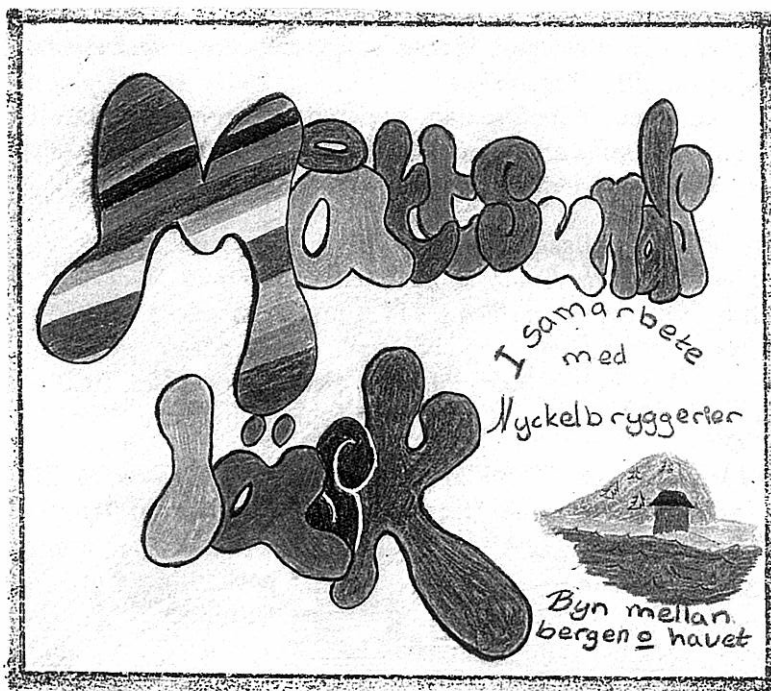
Gruppen som arbetade med reklam studerade hur reklam gjordes förr och hur man gör nu. Deras arbete avslutades med att de gjorde affischerna till 1:a adventsfirandet i Medborgarhuset.

En grupp jobbade tillsammans med EVIVA och dekorerade ett skyltfönster hos dem, som visade skolans samarbete med Nyckel-Bryggerier samt ställde upp som tomtar hos EVIVA under 1:a advent. Radio RIX var med under en temadag och berättade om radioreklam och olika ljudeffekter. Den grupp som jobbade med radioreklam fick hjälp av Kenneth Ström för att göra en radioreklamsnutt om julmust.

En grupp jobbade med TV-reklam och de spelade in två reklamfilmer, en för Alltjänst och en för Lime. Dessa är två UF-företag som 5-6:an startade upp med hjälp från PRIORA. Alltjänst utförde olika tjänster som att rasta hundar, passa barn, städa och skotta snö. De packade även matkassar åt kunderna på ICA i Antnäs. Lime tog upp beställningar på fikabröd som sockerkakor, biskvier mm. De bakade hemma hos någon av "företagets" medlemmar och betalade för ingredienserna. Sedan levererades bakverken hem till kunden. Eleverna har fått lära sig att bokföra sina kostnader och intäkter. De har också gjort studiebesök på SE-banken och tagit del av bankens tjänster till privatpersoner och företag. De båda företagen utvecklades vid terminens slut.

De som arbetade med TV-reklam fick besöka TV 4 för att se hur man jobbar i en TV-studio. Studiebesök har också gjorts hos Luleå Alltryck för att se hur man gör olika trycksaker. Där visades matchprogram för Luleå Hockey och en etikett som bryggeriet hade beställt.

Nu är vi inne på sista terminens arbete. Det stora målet denna termin är att ta fram en måttsundsläsk. 5-6:an har tagit fram olika läsksmaker som de andra eleverna fått rösta på för att få fram en vinnande smak. Färgen har också bestämts genom omröstning. Det blev väldigt lika mellan två färger. Vilken färg som vann håller vi hemlig till dess att läskan är tappad och etiketterad. Alla elever har fått rita förslag till etikett och sen blev det omröstning. Det blev Sofia Ahlbäcks etikett som vann. Nu har vi några evenemang framför oss då vi ska visa upp måttsundsläskan och även sälja den.

Sofias vinnande etikett

Onsdagen den 29/5 får vi besök av EU-delegater som ska titta på skolan och ta del av vårt samarbete med Nyckel-Bryggerier.

Torsdagen den 30/5 åker vi till Boden på en Aktivitetsmarknad med besökare från skolor i Norrbotten, Finland samt Norge. Där ska säljas alster som vi producerat under skoltid. Det är sybehörburkar, kvastar, kubbspel, tavlor, plantor mm. Vi ska också ha en utställning om vårt samarbete med Nyckel-Bryggerier. Vi ska sälja korv i någon form samt Måttundsläsk.

Onsdagen den 5/6 har vi Öppet-hus i skolan mellan 17.00 - 19.30 då vi har en hel del olika aktiviteter ute på skolgården. Inne i skolan ska vi visa upp en del av årets skolarbete. Där kommer att finnas vår utställning om samarbetet med Nyckel-Bryggerier och Måttundsläsk kommer att finnas till försäljning.

Måttsund nr 10 Pär Nils "Pärnösch"

Måttsund nr 10 är väl det hemman i byn som är lättast att följa och där man kan vara alldeles säker på att gården innehavts av samma släkt i minst 500 år och av minst sexton generationer. Än märkligare är det att gården under hela denna tid ärvts från far till son utan att en enda dotter utgjort en länk i kedjan. Detta anses vara en fullständigt unik företeelse som få gårdar i vårt land kan uppvisa.

Pärnösch bostadshus före renoveringen 1956.

År 1519 omnämns **Peder Joensson** angående ett arv i Stockholm. Tjugo år senare, i Bågaskattelängden från 1539, anges hans son **Iöns Pedersson** som skatteskyldig. Honom kan man följa genom olika längder fram till 1571. Detta år värderas hans egendom av husdjur, silver och koppar till 140 mark.

Sonen **Jacob Jönsson** för arvet vidare under några år, men redan 1586 tar nästa generation vid genom **Per Jacobsson**. Under hans bondetid visar Boskapslängden för år 1623 att hemmanet födde "1 häst, 1 stoo, 10 koor, 2 quigor, 1 stut, 10 g. (gamla) fåhr, 4 u. (unga) fåhr, 2 g. getter, 3 u. getter, 1 rbyt (getabock) och 2 u swyn."

Kvinnonamn ovanliga i skattelängderna

Mellan åren 1632 och 1648 heter hemmansägaren återigen **Jöns Pedersson**. Han är den förste i släktkedjan som getts ett ungefärligt födelseår: 1587. Dödsåret är säkrare eftersom Nederluleå Kyrkoräkenskaper visar att sonen **Pär Jönsson** den 16 juli 1665 betalade "6 dr för sin faders legersta". Per Jönssons födelseår har fastställts till 1619. Från år 1649 finns han i längderna som hemmanets brukare. Han fick också förtroendet att verka som tolvman. Hustrun **Karin Larsdotter** är den första kvinna som med sitt namn knyts till gården. Den 14 april 1658, efter dottern Britas födelse, skänkte Per Jönsson 3 daler till kyrkan för att "Gud hulpit hans hustru till hälsan igen". Kanske hade det varit en kritisk barnafödsel, något som vid denna tid skördade många kvinnors liv.

Minst två söner, Lars och Johan och två döttrar, Karin och Brita, föddes i äktenskapet. Lars Persson blev näste brukare av gården, medan Johan antogs som soldat. Karin flyttade som gift till Ersnäs och Brita till Sunderbyn.

Kyrkan som låneinstitut

Kyrkans medel gjordes räntebärande genom utlåning mot pant eller borgen. I pant sattes silverföremål och någon gång jordegendom. År 1663 var Per Jönsson i behov av kontanter och fick ur kyrkans kista låna 50 daler med 5% ränta. Som pant lämnades ett silverstop. Kanske hängde det ihop med skyldigheten att utrusta en soldat. Just detta år blev Stephan Hansson Bryggare lejd för Per Jönsson i Måttsund att utföra dennes soldatskyldigheter. I december 1677 var Per Jönssons son Johan vuxen att överta den uppgiften, men redan i oktober året därpå antecknas han som död, troligen stupad i strid.

Tydligt dröjde det innan Per Jönsson kunde betala skulden, för ännu år 1673 fanns i kyrkans skattkista ett silverstop på 27 lod tillhörande honom.

Stor barnadödlighet präglar tidigare århundraden

Mellan åren 1680 och 1699 var **Lars Pärsson**, enligt dödboken född 1646, gårdens brukare. Av mantalslängden från 1698 kan man utläsa att hustrun **Brita Nilsdotter** då är död, men att två söner och två döttrar finns i familjen.

Äldste sonen Pär Larsson, född 1669, gifte sig 1699 med Brita Nilsdotter född 1677 i Alvik. Från år 1700 t.o.m. 1729 var det de som förde arvet vidare. Pär's syster Carin gifte sig med Erik Ersson i Måttsund nr 3 Äirik.

Brita var ogift när hon dog bara 28 år gammal. Yngste sonen, soldaten Lars Larsson Hjort, stupade i december 1712 bara 23 år gammal.

Pär Larsson och **Brita Nilsson** begåvades med sju barn. Den äldsta, Brita, flyttade till Måttsund nr 11 i samband med giftermålet 1728 med änkemannen Arendt Johansson. Lars gifte sig 1724 med Anna Nilsson och flyttade till Antnäs nr 4. De fick fyra barn födda åren 1726 - 1729, därav ett tvillingpar. Alla dog efter bara någon eller några dagar. Därefter har jag inte kunnat finna någon anteckning om Lars och Anna.

Nils blev näste bonde i Pärnösch. Hans bror Peder blev soldat Nybyggare. Han dog ogift redan 1742. Johan gifte sig 1736 med Kerstin Nilsson och flyttade till Alvik nr 21. Fyra år senare avled han. Påhl dog bara 23 år gammal. Någon dödsorsak är inte angiven i dödboken. Maria gifte sig med Lars Mårtensson, bonde i Måttsund nr 7 Nisdåvis. Hon blev äldst, 72 år, medan ingen av föräldrarna och syskonen blev äldre än 60 år.

Ur 1728 års Hemmansrannsaking kan man läsa:

Lars Pärsson nu Pär Larsson. En karl utgått af hemmanet. Öpen jord 3 1/2 t. I linda 1/2 t. Sanddersvag jord till åker. Medelmåttig eng. Slett skog. Slett mulbete, del i sågen, del i Miölqvarn, litet notfiske, 10 stänger humlegård. Någorlunda förswarlig Byggnig. Manshielp, den äldste sånen nu 20 år, den mellersta 17 år och den yngste 16 år. Den mellersta uti tjenst hos Lars Nilsson i Unbyn. Rotegelden ricktig och enig med Generalmunster Rullarne.

Redan året därpå avled Pär Larsson. Notisen i Nederluleå sockens död- och begravningsbok lyder:

Pär Larsson i Måttsund född 1669. fadr. Lars Persson, Modr. Hustru Brita Nilsson, dödde d. 3 febr och begrofs d. 15 på kyrkiogården, har fört ett Cristligt Lefwerne i 60 åhr.

Den 23-årige sonen **Nils Pärsson** född 1706 övertog faderns hemman och gifte sig i december 1730 med **Christina Pärsson** född 1701 i Ersnäs. Under en 12-årsperiod födde hon sju barn. Äldste sonen Pär tog över gården, men fick senare dela den med yngste brodern, Johan. Deras syster Brita var bara fyra år när hon dog. Ingen dödsorsak är angiven. Då hade hon hunnit få två småsyskon, Lars och Kerstin, som båda dött bara några dagar gamla. Maria var ogift när hon 26 år gammal avled på grund av ett "oboteligt sår på kinden". Nils blev 1761 antagen som soldat under namnet Hjort och för den rote som gården tillhörde.

1765 gifte han sig med den nära 14 år äldre Maria Persdotter från Måttund nr 14. Fastän Maria vid vigseln fyllt 38 år, hann hon föda fem söner, men tre av dem dog som späda. I samband med ny rotering 1767 flyttades Nils till rote nr 27 och blev soldat Sedig.

Vid 1750 års jordrannsaking beskrivs hemmanet enligt följande:

"1/2 Mantal Skatte. Innehafwes af Nils Persson med wittnes börd at hafwa nödige och förswarl. hus och ägorne i det tilstånd at å åkerjorden utsås 5 tunnor korn Årligen utom Trädes jord af ängesländerne underhålles 2:ne hästar, 10 kor, 2 unga Nöt och 12 får. Inberäknad 4 lass äng i Alwik och i Andtnäs 10 lass äng".

Det var en förhållandevis välbeställd släktgård som Pär och Johan Nilsson tog över. Under Pär Nilssons tid fick gården det namn, Pärnösch (Pär Nils), som än i dag används. Den andra hemmansdelen fick namn först efter nästa ägarbyte. Se Nisjäisch!

Men en mörk period i gårdens historia hade dock inletts. 1760 gifte sig **Pär Nilsson** född 1732 med soldatänkan **Anna Andersdotter**. Tre år tidigare hade Anna gift sig med soldaten Jöns Hansson Liten från Börjelslandet, men redan efter ett års äktenskap dödades han i kriget mot Pommern. Inga barn föddes i detta äktenskap.

I äktenskapet med Pär Nilsson födde Anna under åren 1761 till 1766 sex barn, en flicka och fem pojkar som endera var döda vid födseln eller dog som helt små. Andreas som levde längst blev ett och ett halvt år. I augusti 1766, fem dagar innan den yngste, två och en halv månad gamle Petrus dog, somnade också hans farfar 60-åriga Nils Pärsson in för alltid. De fyra barn, som därefter föddes, fick makarna glädjas åt att se växa upp.

Den äldsta dottern, Helena gifte sig 1791 med Nils Ersson från Niemisel nr 5 i Råneå socken. Anna förblev ogift och kallades "gamla pigan" när hon, 62 år gammal, dog av "ålderdom och gikt". Christina gifte sig 1805 med bonden och fältjägaren Herman Eliasson från nr 3 Elias. Makarna förblev barnlösa. Yngste sonen, Nils, blev näste brukare av Pärnösch, som under hans tid hade beteckningen N.13 och efter delningen värderades till 1/4 mantal.

När Pär Nilsson avled 1794, var han 62 år gammal. Dödsorsaken angavs vara gikt. Hustrun levde till 1820 och var då nära 90 år.

Ofta sökte man sin livskamrat i granngården

Nils Pehrsson född 1772 gifte sig med **Maria Johansdotter** född 1768 i Måttund nr 8. Makarna fick fem barn. Nils Petter, den äldste, antog tillnamnet Sundqvist och blev näste bonde på gården. Hans bror Johannes dog redan under första levnadsåret. Johan Zakarias var med sin familj skriven som inhyses i Pärnösch. Han gifte sig med änkan och soldatdottern Greta Caisa Smedhammar. De fick sonen Nils Petter född 1834. Liksom sin farbror antog han namnet Sundqvist. Denne Nils Petter Sundqvist gifte sig med Anna Elisabeth Johansdotter Dahl och blev ägare till hälften av hennes föräldragård Piit. Han blev därigenom anfader och den förste Sundqvist i Övrepiit och dess nuvarande ägare Valter Burmans morfars far.

Nils Pehrssons dotter Anna Maria gifte sig med Johan Wikström från Kallax nr 5. Anna Maria dog bara 32 år gammal och fem minderåriga barn blev moderlösa. Hennes syster Brita gifte sig med Johannes Hansson i nr 9 Jåones. Yngste brodern, Gustaf, har inte kunnat spåras.

Vid storskiftet 1840-43 hade ytterligare 1/32 mantal avstyckats från Pärnöschhemmanet.

De nya hemmansbeteckningarna, namn, mantal och ägare var:

K.10:1 "Pärnöch" 7/32 äg. Nils Petter Sundqvist

K.10:2 "Rölläch" 1/32 äg. Anders Sundström

K.10:3 "Nisjäisch" 1/4 äg. Nils Petter Sandström

Tre generationer med samma ägarenamn

Efter Nils Pehrssons död 1848 följde, som ovan sagts, sonen **Nils Petter Nilsson Sundqvist**. Hans födelseår var 1797. Liksom en av de tidigare i släkttraden var han en betrodd nämndeman. Kanske profilerade han sig som sparsam när det gällde socknens medel. När man den 27 januari 1843 vid sockenstämma i Gammelstad beslutade att inrätta skolor i Nederluleå, reserverade han sig. Han hade medhåll av en bonde från Mörön, men lyckligtvis var dessa båda i minoritet.

Nils Petters hustru **Catharina Hansdotter Häggström** var född 1798 i Ersnäs. Av den tiohövdade barnskaran dog de två äldsta strax efter födseln. Den son, som hade samma namn som fadern, blev näste ägare av Pärnösch. Hans syster Maja Lisa var bara 14 år när hon dog. Dödsorsaken har inte angetts. Cajsa Brita gifte sig med Erik Eriksson Nordström från Långsund och Stina Johanna med Lars Henrik Larsson från Persön.

Gustafva blev husmor i Härmanåsch efter giftermål med Olof Gustaf Hermansson. Lovisa gifte sig med Hans Petter Larsson från Antnäs och Maja Lisa med Johannes Nordström från Långsund och blev därigenom sin systers svägerska. Deras yngste bror, Johannes, var bara 24 år, när han dog.

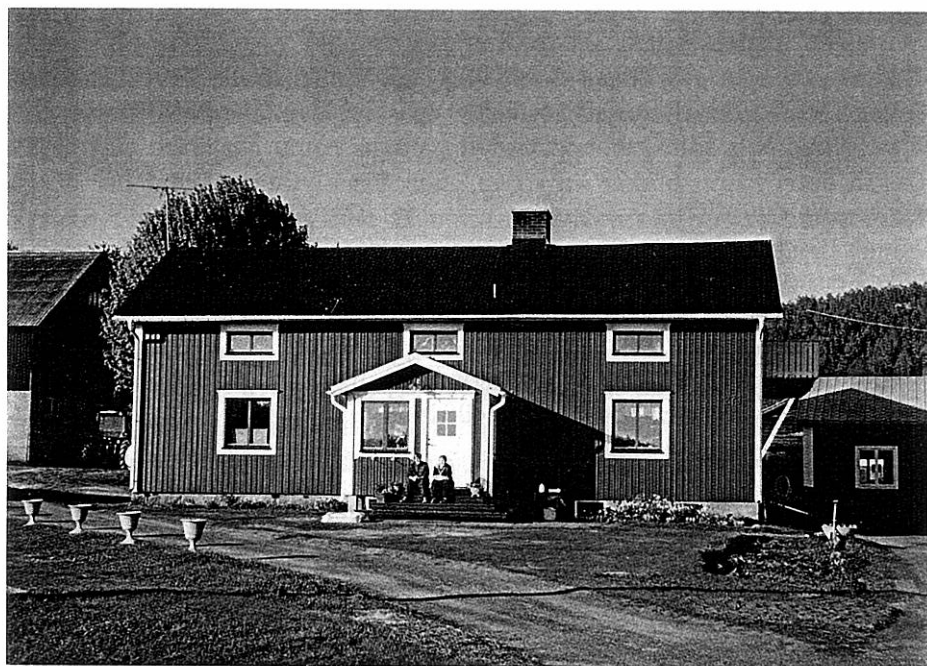
Redan 1850 omkom Nils Petter Sundqvist i en drunkningsolycka. Då blev det sonen med samma namn som fadern, **Nils Petter Sundqvist**, som övertog gården. Han var född 1825 och gift med **Anna Stina Larsdotter** född 1821 i granngården Måttsund nr 13. Deras barnskara var till antalet sex förutom två söner som dog helt späda. Sonen Lars Johan gifte sig med Lovisa Thelin från Kallviken och blev bonde på sin hustrus föräldragård. Anna Cajsa gifte sig med Lars Henrik Johansson från nr 8 Håmbel. Makarna var under ett par år bosatta i Pärnösch, men flyttade senare till Kåbdalis. Gustaf Adolf emigrerade 1880 till Nordamerika men återkom därifrån 1887. 1898 gifte han sig med änkan Kristina Helena Johansson i Päräisch. Erik emigrerade till Nordamerika 1881. Hans vidare öden är inte kända. Brita Johanna flyttade till Luleå stad 1887.

Syskonens äldste bror, född 1848 och med samma förnamn som sin far och farfar, blev näste bonde i Pärnösch. Han uteslöt dock tillnamnet Sundqvist och kallade sig **Nils Petter Nilsson**. År 1878 gifte han sig med **Stina Lisa Persdotter** från granngården Päräisch. Tre av deras nio barn dog som små. Ett nytt bostadshus uppfördes omkring år 1900. En kammare i det äldre huset användes under några år, eftersom familjen var stor och omfattade tre generationer.

Bara 58 år gammal avled Nils Petter Nilsson av slaganfall 1906. Hustrun och barnen i åldrarna mellan 9 och 26 år fortsatte att sköta jordbruket.

Av barnen förblev **Nils** och **Erik** ogifta och bodde hela sitt liv på föräldragården, som de ägde tillsammans med **Viktor**. Anna förblev ogift. Hon invalidiserades efter den svåra kollisionen mellan buss och tåg som omnämndes i Måttsundarn nr 10 sidan 28. Tilda gifte sig med Johan Alfred Jansson i nr 3 Elias. Ida utbildade sig till lärare och hade tjänst i Möron och Antnäs. 1945-46 lät hon bygga en villa vid föräldragården, där hon och Anna sedan bodde. Ida hade tidigare haft sin bostad i skolan i Antnäs. Efter flyttningen till Måttsund tvekade hon inte att ta skidorna över "Stråtan" till skolan i Antnäs, medan det blev cykel, när väderleken tillät.

Fia, Idas tvillingsyster, var ogift, när hon bara 32 år gammal avled av en njursjukdom och lunginflammation. Viktor blev efter brödernas död ensam ägare till gården. Han drev också lanthandel i det äldre bostadshuset. Se även sidan 12!

Pärnösch bebos nu av systrarna Birgit Jonsson och Ingegerd Engfors.

Viktor Nilsson född 1897 gifte sig 1923 med **Edit Nilsson** född 1900 i Åoläisch och makarna fick sex barn, tre söner och tre döttrar. Gården övertogs så småningom av sönerna **Folke** och **Olle Nilsson**. Fram till år 1990 bedrev de jordbruk på traditionsenligt sätt med mjölk- och köttproduktion. År 1996 drabbades Olle av cancer och avled. Ingen av bröderna har bröstarvingar och man kan konstatera, att den kedja av inte mindre än sexton generationer där ett hemman ärvts från far till son, har brutits.

h

Pärnösch bomärke

Nils Ers "Nisjä'isch" även Innar

Johan Nilsson född 1743, som delade fädernegården med brodern Pär, gifte sig med **Catharina Eriksdotter** från nr 3 Äirik. Makarna förblev barnlösa och Johan avled enligt dödboken av rötfeber (kallbrand) 1789 endast 45 år gammal.

Hemmanet, som vid denna tid hade beteckningen O.14 övertogs då av Johans brorsdotter **Helena Pärsdotter** och hennes make **Nils Ersson**. Det blev denne Nils som gav upphov till gårdens namn Nisjäisch (Nils Ers). Också detta namn brukas än i dag, men benämningen Innar har också förekommit.

Nils Ersson var född i Niemisel och dit tycks familjen ha flyttat 1795 för att några år senare vara tillbaka i Måttsund.

Under den tiden var Johan Johansson, bror till Hans Johansson på nr 9, brukare av gården och bodde där med sin familj. De flyttade sedan till Unbyn nr 9.

Helena och Nils Ersson fick fyra barn, men den förstfödde, Eric, blev bara några veckor gammal. Nils Ersson avled av gulsot redan 1808. Han blev bara 53 år gammal. Två år senare gifte Helena om sig med soldaten **Isac Hindersson**. Den tjugو år yngre maken var född i Sävast men soldat för måttsundsroten nr 28 Rolig. I och med giftermälet blev han också bonde. Kanske var det detta som lockade honom att äkta den 43-åriga änkan. Makarna begåvades också med en son, som fick samma namn som fadern. Men Isac Isacsson blev bara sju år gammal. Han dog av flussfeber (katarr).

Nils Petter, sonen från Helenas första gifte, blev näste bonde i Nisjäisch. Dottern Brita Maria gifte sig med Lars Nilsson på hemman nr 1 Möyr. Anna Stina födde 1828 en s.k. oäkta son, Nils Petter. Han gick till sjöss redan 1840 när han bara var 11 år gammal. Anna Stina själv skrevs som piga hos sin bror, innan hon 1843 flyttade till Luleå, där hon också blev piga, längsta tiden hos handlanden Jonas Bodell. Hon dog ogift 74 år gammal. Sonens vidare öden har inte kunnat spåras.

Isak Rolig avled 1851. Dessförinnan fanns i husförhörsboken noteringen: "Ilefver ej tillsammans med sin hustru". Kanske blev makarnas äktenskap inte helt lyckligt.

Nils Petter Nilsson född 1793 antog tillnamnet **Sandström**, det namn som hans ättlingar därefter burit. Han sökte sig nästgårds, när han gifte sig med **Christina Hermansdotter** från nr 13 Åola.

Av de fyra barnen fick den äldste faderns namn, det som så många i släkten tidigare burit. **Nils Petter Sandström junior** delade Nisjäisch-hemmanet med sin äldsta syster **Maria Helena**. Hon gifte sig med **Nils Erik Johansson** från nr 8 Håmbel. Den nya hemmansdelen fick namnet **Ståornits**.

Systemen **Kristina Elisabet**, eller **Stina Lisa** som hon vanligen fick heta, gifte sig med änkemannen **Erik Sundström** från Avan nr 13. Den yngsta systemen, **Brita Johanna**, gifte sig med **Nils Peter Nilsson** från Antnäs nr 8.

Nils Petter Sandström var född 1829. Han gifte sig med **Cajsa Lena Johansdotter** från Alvik. Hon var syster till **Johan Jacob Johansson** i nr 11 Härch. På äldre dar gick hon under namnet **Keis-måora** (Kajsa-moran). Makarna fick fem barn. **Maria Johanna**, som bara blev nio år gammal, **Christina Helena**, **Nils Petter**, **Johannes** och **August**.

Christina Helena gifte sig med **Erik Johansson** från granngården **Päräisch**. Efter åtta års äktenskap dog maken. Fyra pojkar i åldrarna två till sju år och en flicka på åtta månader blev faderlösa. Deras mor gifte sig året därpå med **Gustaf Adolf Sundqvist** från **Pärnösch** (se sidan 24!).

Nils Petter dog av lungsot 1916. Han var då 52 år gammal och ogift. **Johannes** hade dött redan 1890 24 år gammal.

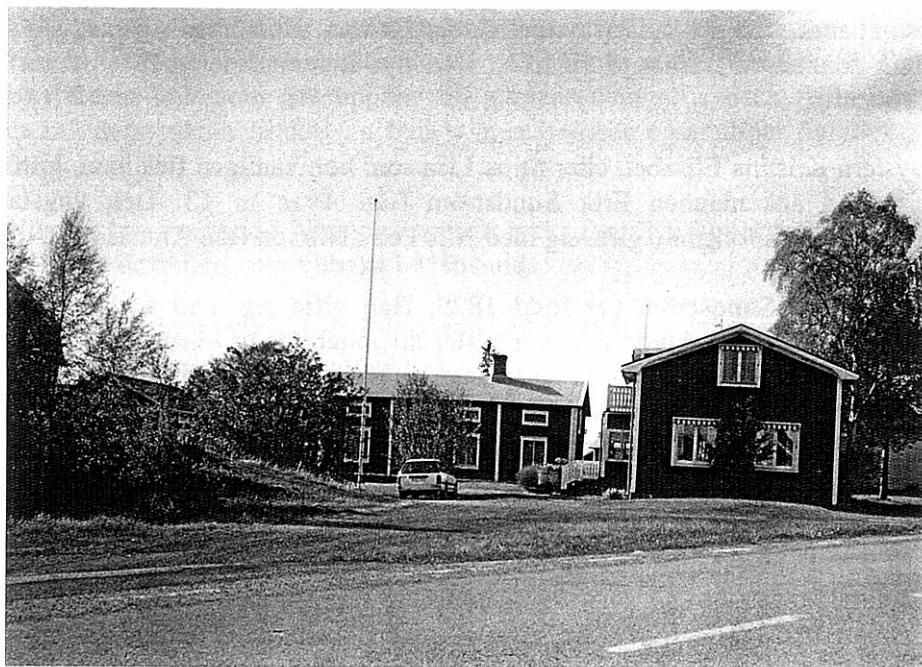
Det blev lillebror **August** född 1874 som övertog hemmanet.

August Sandström var gift med **Johanna Vilhelmina Näsval** från nr 8 Nögårn. Makarna fick åtta barn, men en dotter dog i tvåårsåldern. De övriga var **Gunnar**, **Lea**, **Ester**, **Martin**, **Dagmar**, **Allan** och **Karin**.

Av dem lever ännu **Lea** född 1908, som med maken **Levi Eriksson** brukat en del av **Lax-hemmanet**, men nu bor i Luleå. **Karin** född 1923 och gift med **Vilbur Larsson** bor i Notviken medan brodern **Allan Sandström** född 1919 till sin död nu i maj månad bott i föräldrahemmet. Både han och brodern **Gunnar** var snickare och uppförde ett nytt bostadshus på gården, som blev klart till julen 1951. Jordbruket avvecklades på 1960-talet. **August Sandström** hade fyllt 89 år när han dog 1963. Hustrun hade dött ett par år tidigare.

Stor-Nils (Ståornits)

Nils Erik Johansson var son till Johan Erik Andersson på nr 8 Håmbel. När han gifte sig med **Maria Helena Sandström**, blev han och hustrun ägare till 1/8 mantal eller hälften av hennes fädernegård, Nisjäisch.

Ståornits och Nisjäisch ligger helt nära varandra med stamhemmanet
Pärnösch på andra sidan vägen.

Eftersom Nils Erik var ovanligt stordvuxen gick han allmänt under namnet "Ståor-Nits" och därmed fick gården samma namn. Nils Erik var smed med välgrundat rykte. "Storsmeden" kallar Jan-Olov Nyström honom i sin Antnäs historia. Detta namn kan möjligen ha med hans stordvuxenhet att göra, men kan väl också gälla som beteckning för yrkesskicklighet. Halvdan Hagelbring har berättat att det var i Ståornits hans far Valfrid först fick pröva smedyrket. Se Måttsundarn nr 10 sid. 12!

Nils Erik och Maja Lena fick fem söner. Axel, som var äldst, övertog hemmanet, medan hans bror Nils Erik köpte ett i Antnäs. Den senare antog namnet Nilsén. Två bröder emigrerade till Nordamerika och den yngste dog av hjärnfeber tolv år gammal.

Axel Nilsson och hans hustru **Sara Margareta Eriksson**, som var född på hemman nr 5 Lääx, fick inga egna barn. Men till gården kom som dräng först makans brorson **Hilding** och något senare grannen **Alfred Vikströms** son **Nils**. **Hilding** omkom i en drunkningsolycka 1929, men **Nils** blev kvar på gården även efter det att hans husbonde avlidit 1919.

Greta Nilsson, eller **Stornits-Greta**, som hon allmänt kallades, lät 1944 upprätta ett testamente, där all hennes kvarlåtenskap i första hand skulle tillfalla hennes "trotjänare **Nils Harald Wikström**" och efter hans död, om han inte fick några bröstarvingar, en fond att förvaltas av Nederluleå församling. Enligt givarens direktiv skulle hälften av avkastningen tillfalla Missionsföreningen i Måttsund och den andra hälften användas till "julgåvor för i Måttsund hemmahörande ensamma meddellösa åldringar och eventuella föräldralösa minderåriga barn samt för missionsarbete i hednavärlden". Eftersom Missionsföreningen i Måttsund sedan länge inte existerar och det är svårt att finna lämpliga gåvomottagare i Måttsund, har fonden från 1981, efter ansökan hos Kammarkollegiet, fått andra statuter. 3/4 går till Svenska Kyrkans Mission och 1/4 till kristen verksamhet inom Nederluleå församling. Fondens kapital var 1978 140.877:-. Med nuvarande ränteläge är det ganska små belopp som utdelas.

Efter **Greta Nilssons** död 1949 blev **Elisabet Pettersson Nils** hushållerska. **Nils Vikströms** avled 1966. Både hemman och lösöre försålles.

Elisabet Pettersson flyttade till en pensionärlägenhet i Antnäs. De sista åren bodde hon på Sundsgården i Luleå, där hon avled 1990.

Gårdshusen på Ståornits ägs och bebos sen många år av **Jan** och **Barbro Ström**.

"Röllosch"

Hur gårdsnamnet kommit till, kan knappast förklaras på annat sätt, än att **Catharina Rödlund**, änka efter tidigare ägaren till Piit-hemmanet **Lars Rödlund**, hade sin stuga på platsen, efter att **Piit** sålts till **Anders Mattsson**. **Catharina**, hennes son **Jöns** och svåger **Carl Rödlund** antecknades i husförhörsboken som inhyses och "fattighjon". **Carl Rödlund** avled i Måttsund 1834. Svägerskan hade dött 20 år tidigare och brorsonen flyttat till Boden. De tre var medlemmar av den välkända borgarsläkten från Luleå.

I Rödlundska gården på Köpmangatan anordnar Luleå Hembygdsförening föreläsningar och har kaffeservering de flesta lördagar under året.

År 1825 var Röllosch, 1/32 mantal av hemman nr 10, skrivet på **Arendt Pehrsson** son till Per Arendtsson på nr 6 Buuss. Arendt flyttade senare till nr 1 Arn och bytte hemman med **Anders Andersson Sundström**. Anders Sundström var son till Anders Mattsson ovan. Han och hans två år äldre bror blev faderlösa när Anders Mattsson omkom i en druckningsolycka. De båda sönerna var då bara tre och ett år gamla.

Det blev den äldre brodern som blev kvar som brukare av Piit, medan Anders fick se sig om efter något annat. Efter åren i Arn blev han så granne med brodern. Anders Sundströms hustru **Greta Lisa Isaksdotter** kom från Bredåker.

Makarna fick två barn, en son och en dotter. Dottern Cajsa Greta gifte sig med Lars Ulrik Larsson från Persön. Det blev de båda som blev nästa brukare av Röllosch. Brodern Anders Johan gifte sig med Anna Lovisa Ersdotter från Övertorneå. Makarna bodde först i hustruns hemförsamling, men kom 1864 till Måttsund och bodde som inhyses, troligen på Röllosch. Makarna hade sju barn när flyttlasset i november 1877 gick till Altappen och året efter föddes sonen Karl August. År 1901, när de äldre barnen flyttat, de flesta till Luleå stad, flyttade föräldrarna och den yngste sonen till Kiruna.

Lars Ulrik Larsson och **Cajsa Greta Andersdotter** fick sju barn, men två av dem dog som små. Deras äldsta dotter fick i dopet namnen Elisabet Catharina men kallades Lisa Cajsa, se Jonsors nedan! Sonen Lars Anton gifte sig med Brita Katarina Nyström från Skäret och blev ägare till hustruns föräldragård. Johan Jacob blev kvar som ägare av Röllosch medan hans bröder Nils Fredrik och Axel köpte nr 3 Äirik som de delade mellan sig och så kom Övre och Nedre Äirik till.

Johan Jacob Larsson gifte sig 1883 med **Kristina Josefina Larsdotter** från Måttsund nr 3 Äänt. Makarna fick åtta barn. De flesta har blivit omnämnda i tidigare nummer av denna tidning. Helmer född 1884, i nr 6 sidan 21. Adina född 1886, i nr 10 sidan 27. Jenny född 1887, i nr 9 sidan 27. Birger född 1892, i nr 11 sidan 26. Alida född 1895 gifte sig med Leonard Blombäck och blev bosatt på Granön. Agda född 1897 gifte sig med Emil Eriksson från nr 5 Lääx. Båda makarna dog i början av 1930-talet och deras två barn blev föräldralösa. Hilding född 1901 övertog gården efter föräldrarna. Den yngste sonen, Bernhard född 1905 emigrerade till USA.

Röllosch i maj 2002

Hilding Larsson gifte sig 1929 med **Anna Öström** från hemman nr 2. Hilding avled 1975 och Anna 1992. Deras dotter **Ingeborg** med make **Sören Jönsson** är de nuvarande ägarna av Röllosch. Sonen Holger Larsson med hustru Lisen från Jonsors nedan bor i villa på Långbackavägen.

Jonssons "Jonsors"

Isak Jonsson var född 1849 på nr 9:3 Jåones-Häsch. Egentligen borde han ha hetat Hansson, eftersom fadern hette Hans Hansson, men han valde att kalla sig Jonsson. Kanske var det gårdsnamnet Jåones som han ville bevara genom sitt namnval. Isak dog bara 47 år gammal av lungsot, en sjukdom som också tog minst tre av barnens liv.

Hustrun **Lisa Caisa Larsdotter** var född 1853 i Röllosch och familjens äga var en del av hennes föräldragård.

Makarna fick tio barn, sju döttrar och tre söner. Sönerna och två döttrar dog som barn. En dotter var 17 år när tuberculosen tog hennes liv. Ida emigrerade till Nordamerika. Julia gifte sig med Bror Öström från nr 2 och Maria med Onan Erik Johansson från Ersnäs.

Yngsta dottern **Olga** gifte sig 1919 med **Valdemar Sundbom** från nr 3 Lässes. Makarna hade sitt hem i Jonsors. Hustrun avled redan 1924. Hon blev bara 28 år gammal och efterlämnade förutom maken sonen Sigurd, då två och ett halvt år gammal.

Valdemar Sundbom flyttade därefter till Lässes och Jonsors var öde tills det 1944 köptes och upprustades av **Albin Larsson** och **Linnea** född **Sundqvist**. De hade tidigare varit bosatta i Kallviken, där Linnea var född. Albin var född i nr 3 Ärik. Han avled redan 1958. Efter Linneas död 1999 såldes fastigheten. De tre döttrarna Lisen, Gerd och Monica är alla bosatta i Måttsund.

Jonsors i maj 2002

De nuvarande ägarna till Jonsors är **Jörgen Töyrä** och **Ritva Rantala**.

Ny i byn

Sedan ett år tillbaka bor min familj och jag på Långbackavägen 52. I vår familj ingår min man Johan 36 år, våra två barn Anton och Agnes 6 resp. 4 år och jag, Anna 32 år. Vi har än så länge inga husdjur.

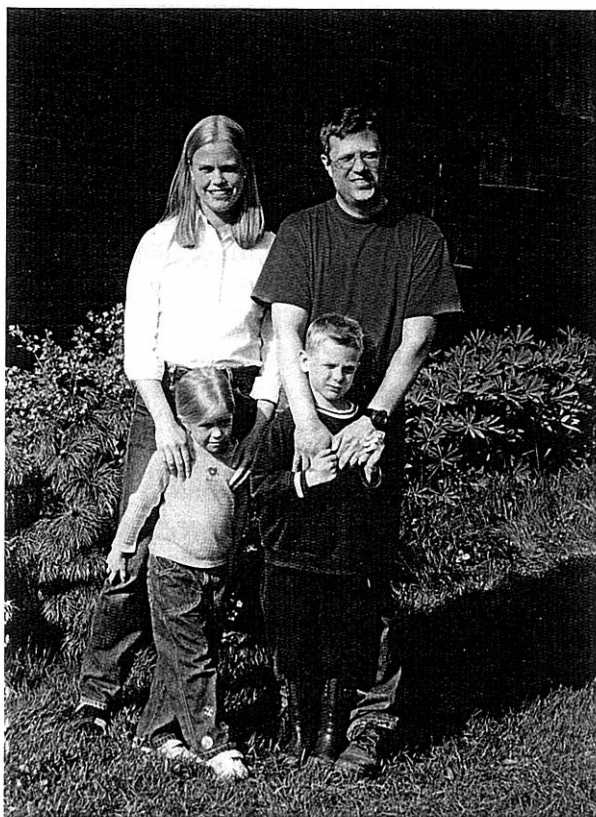
Ursprungligen kommer vi från Vidsel, men efter några års pendlande till Luleå tröttnade vi och bestämde oss för att flytta. Att det blev till just Måttund vi flyttade var en slump, eftersom ingen av oss har någon anknytning hit. Det har vi inte ångrat.

En av de stora fördelarna var att jag fick nära till jobbet på F21 där jag jobbar som flygledare.

Där jobbar även Johan, men som brandman.

Anton och Agnes stormtrivs på sitt dagis Åkerbäret, där de har fått många nya kompisar.

På våran fritid pysslar vi med huset, umgås med vänner eller bara myser hemma.

Familjen Granberg utanför villan på Långbackavägen

Vi har ett toppenrecept som vi gärna delar med oss av.
Se sidan 35!

Folkmängden i Måttsund 2001

Folkmängd vid årets början	729
Födda 2001	12
Döda 2001	4
Inflyttade	51
Utflyttade	51
Folkmängd vid årets slut	737

Födda 2001

2001 01 31	Nikumaa, Wilma Matilda	Kläppvägen 4
2001 02 20	Josbrant, Bo William Gustaf	Kläppvägen 7
2001 04 13	Djärf, Tyra Matilda	Skogsbrynet 7
2001 05 28	Vilhelmsson, Niklas Per Erik	Kläppvägen 14
2001 06 02	Yalo, Karim Emanuel	Kläppvägen 17
2001 06 04	Eriksson, Wilma Camilla Linnea	Hjorthagenvägen 14
2001 06 07	Hegårdh, Astrid Ida Martina	Gultmalvägen 31
2001 06 13	Berglund, Maria Alexandra Lillemor	Gultmalvägen 10
2001 07 06	Lindström, Titti Magdalena	Kläppvägen 24
2001 07 21	Malmberg, Essy Amanda	Kläppvägen 19
2001 08 06	Malmström, Nils Erik	Långbackavägen 41
2001 08 07	Wahlberg, Tilda Maria	Måttsundsvägen 769
2001 08 31	Franzén, Ella Jenny Kristina	Gultmalvägen 29

Måttsunds äldsta 2002 01 01

1902 02 08	Sundqvist, Berta Alvina	Bergstadens äldreboende
1902 12 18	Oscarsson, Edit Valborg Fredrika	Kalkällans äldreboende
1905 02 08	Sundström, Berta Amanda	Måttsunds byaväg 258
1911 02 14	Palmgren, Elsa Linnéa	Måttsunds byaväg 227
1914 02 17	Nordström, Jenny Sofia	Kallviken 29
1914 12 21	Öström, Johan Einar	Måttsunds byaväg 287
1916 07 05	Öström, Gunhild Helena	Måttsunds byaväg 287
1916 11 26	Palmgren, Hans Erik Axel	Lulsundets äldreboende
1918 05 14	Johannesson, Hildur Maria	Ingridshem Gammelstad
1918 06 11	Sundberg, Ingar Gideon	Måttsunds byaväg 203
1918 09 30	Sundqvist, Nils Ivar	Antnäs äldreboende
1919 07 26	Backman, Nils Gunnar Sixten	Långbackavägen 37
1919 11 01	Sandström, Allan Alexis	Måttsunds byaväg 268
1919 11 19	Vallström, Nils Gottfrid	Måttsundsvägen 251

Allan Sandström avled 2002 04 22 och Axel Palmgren 2002 06 01.

Sommarkurser på Hägnan

Om du är intresserad av en praktisk kurs i sommar, kan du välja bland:

Knivslöjd	24-25/7
Allmogemålning	25-27/7
Stjihågatillverkning	31/7-2/8

För mer information ring 29 48 66 eller se anslag på anslagstavlor.

Fam. Granbergs kyckling

1 grillad kyckling i bitar
och 2 paprikor i bitar lägges i en ugnssäker form.

Blanda 2 dl grädde
 1 pressad vitlök
 1 dl mango chutney
 1 tsk sambal oelek

Häll blandningen över kycklingen och paprikan.

Ugn 200° ca 20 min

Servera med ris.

Välkomna till
Måttsundsdagen

den 24 augusti
och

Surströmmingsfesten

den 31 augusti

Glad sommar
önskar
Måttsunds
Intresseförening!

